

освітніх послуг для релевантної категорії абітурієнтів і не чинить негативно впливу на вибір абітурієнтом ЗВО.

**Список використаних джерел:**

1. Постанова КМУ від 03.03.2020 р №191 «Деякі питання запровадження індикативної собівартості». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-2020-%D0%BF#Text>.

**СЕКЦІЯ 3. СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ  
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

**Трофименко М.В.**, к.політ.н., доцент,  
Маріупольський державний університет,  
Київ, Україна

**ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ  
ВІЙНИ: КЕЙС МАРІУПОЛЬСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**Trofymenko M.**, PhD in Political Science, Associate Professor,  
Mariupol State University,  
Kyiv, Ukraine

**HIGHER EDUCATION IN UKRAINE IN CONDITIONS OF FULL-  
SCALE WAR: MARIUPOL STATE UNIVERSITY CASE**

***Abstract.** The influence of the full-scale invasion of russia on the territory of Ukraine on the national education system is defined; the threats to the further development of higher education are characterized. The basic components determining the Mariupol State University development in terms of temporary relocation and shift from a stabilization strategy to a breakthrough strategy are justified.*

Війна руйнує можливості для практичного втілення цілей сталого розвитку в частині забезпечення інклюзивного, справедливого навчання [1]. Повномасштабна війна рф проти українського народу створила принципово нові деструктивні виклики для розвитку університетів України: людські втрати, руйнація матеріально-технічного забезпечення освітньої та науково-дослідної сфери, переміщенні заклади освіти, вимушене переселення науково-педагогічного персоналу та здобувачів вищої освіти. За останньою інформацією Міністерства освіти і науки України (МОН України) [2], 3246 закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів, з них 259 зруйновано повністю. І це не остаточні цифри, бо руйнування та знищення

освітніх закладів постійно продовжується. Найбільше внаслідок російської збройної агресії постраждали заклади освіти у Харківській, Донецькій, Луганській, Запорізькій, Миколаївській та Херсонській областях. Знищення та пошкодження освітньої інфраструктури має системний характер [3].

Війна росії проти України зачепила 1,5 мільйона молоді та понад 70 тисяч іноземних студентів, які навчалися в Україні до 24 лютого 2022 року. За даними UNICEF, тільки за один місяць війни в Україні внаслідок військової агресії до переміщення було залучено 4,3 млн дітей, з яких майже 2 млн виїхали з країни [4]. За кордон виїхали більш як *23 тис. педагогічних працівників* і понад *600 тис. учнів*. Водночас і ці дані не є остаточними: за інформацією керівництва закладів освіти, місцеперебування близько *10-15 % учнів і студентів* не ідентифіковано [5]. Війна в Україні викликала дві хвили переміщення університетів, і якщо у 2014 році такі переміщення відбувались відносно спокійно, то у 2022 році колективи студентів, викладачів та співробітників вимушені були евакуююватись під обстрілами, через фільтраційні заходи окупантів [6].

До активної фази військових дій росії проти України, яка почалась 24 лютого 2022 року, Маріупольський державний університет (МДУ) був єдиним класичним університетом Донецької області, у якому на більш ніж 80 освітніх програмах *ОС Бакалавр* та *ОС Магістр* навчалося близько 5 тисяч студентів, у тому числі й іноземних, працювало 500 викладачів та співробітників. В університеті працювало 6 факультетів та навчально-науковий інститут управління. Внаслідок обстрілів з боку військових угруповань росії практично вся матеріально-технічна база університету та всі матеріальні ресурси були знищені та пограбовані. 8 викладачів та 8 студентів були вбиті. Оперативне реагування з боку адміністрації університету дозволило вивезти зранку 24 лютого 12 університетських серверів, на яких містилась вся важлива інформація, бази даних, усі правовстановлювальні документи, печатки, електронні ключі доступу до банківських та казначейських рахунків, техніку, трудові книжки співробітників та частину архіву. Колектив студентів та співробітників був фактично замкнений у місті, яке було оточене зі всіх боків та до 15 березня вимушений був виживати у надскладних умовах під постійними нещадними обстрілами. Після 15 березня, коли з'явилась перша нагода виїзду, університетська спільнота почала виїжджати із міста на підконтрольну територію України. Таким чином, 90 % співробітників залишили місто та перебралась у більш безпечні місця, зокрема 96 осіб виїхали за кордон, понад 80 % студентів вийшли на зв'язок та продовжили навчання.

Важливою передумовою стабілізації діяльності МДУ в умовах переміщення стало оперативне оновлення стратегії розвитку, що ґрунтувалось на якісному аналізі нових умов діяльності шляхом проведення комплексного аудиту наявних ресурсів функціонування в умовах переміщення. Важливими компонентами такого аудиту стали: аудит кадрів і контингенту здобувачів вищої освіти, НПП та співробітників, управлінський аудит, комунікаційний

аудит (зовнішній і внутрішній), аудит партнерства та аудит матеріально-технічної бази університету. За результатами аудиту із використанням результатів SWOT-аналізу діяльності було обґрунтовано базові складники, що визначили процес стабілізації. Незважаючи на всі ризики, нові умови діяльності додають і нових можливостей для розвитку, загалом була визначена необхідність стабілізувати всі напрями діяльності університету, а після успішної її реалізації – обов’язковий перехід до проривної стратегії розвитку задля збереження ідентичності університету та колективу. Нова редакція Стратегічного плану розвитку передбачає, з одного боку, оновлення освітнього середовища в МДУ в умовах тимчасового переміщення із посиленням соціально-гуманітарної компоненти, а з іншого – створення фонду фінансових ресурсів для відновлення університету.

Важливим елементом відповідальності університетів перед громадами, громадянським суспільством є соціальна функція, що пов’язана не тільки із забезпеченням універсального доступу до знань, обміну ними, а й просуванням цінностей, здобутих завдяки навчання [7, 8, 9]. Основне завдання реалізації соціально-гуманітарної місії університету (CIVIC university) – сприяти збереженню ідентичності маріупольців, надавати підтримку всім, хто цього потребує. Для реалізації зазначених завдань на базі Маріупольського державного університету засновано Громадську організацію «Центр розвитку освіти та відродження» та відкрито гуманітарний штаб.

Для МДУ – єдиного університету, що містить у своїй назві ім’я міста Маріуполя – символу українського опору і протистояння у центрі української столиці – ці можливості забезпечать перехід від стратегії стабілізації до проривної стратегії розвитку задля збереження ідентичності університету та колективу, складниками якої стають ребрендинг, диджиталізація, інтернаціоналізація, розроблення й затвердження нової освітньої концепції, розвиток власної матеріально-технічної бази, реалізація університетом соціально-гуманітарної місії та утвердження університету як інституту публічної дипломатії.

#### **Список використаних джерел:**

1. UN Sustainable Development Group. (2022). *The 2030 Agenda For Sustainable Development*. Retrieved from <https://unsdg.un.org/2030-agenda>
2. Saveschools in ua. (2023). *7 мільйонів дітей війни в Україні*. Retrieved from <https://saveschools.in.ua/>
3. Ніколаєв, Є., Рій, Г., Шемелинець, І. (2023). *Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт*. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. 94 с.
4. UNICEF Україна. (2022). *Понад половина дітей України вимушено покинула свої домівки після місяця війни – ЮНІСЕФ*. Отримано з <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/more-half-ukraines-children-displaced-after-one-month-war>

5. Національний інститут стратегічних досліджень. (2022). *Українська система вищої освіти в умовах воєнної агресії РФ: проблеми й перспективи розвитку*. Отримано з <https://niss.gov.ua/news/statti/ukrayinska-systema-vyshchoyi-osvity-v-umovakh-voyennoyi-ahresiyi-rf-problemy-y>
6. Трофименко, М. (2022). *Університети України в умовах повномасштабного російського вторгнення: загрози, виклики та нові перспективи*. Міжнародний науковий журнал університетів та лідерства, грудень. DOI: 10.31874/2520-6702-2022-14-5-19
7. Власова, І., Калашнікова, С., Оржель, О., Рябченко, В., Трима, К. & Червона, Л. (2021). *Теоретичні основи реалізації соціальної відповідальності університетів: препринт (аналітичні матеріали)*. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України. Отримано з <https://doi.org/10.31874/978-617-7644-52-0-2021>
8. Калашнікова, С. & Власова, І. (2022). *Розширення фінансової автономії університетів як інструмент підвищення їх соціальної відповідальності*. Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство». 13, 55-69. Отримано з <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-55-69>
9. UNESCO. (2005). *Towards Knowledge Societies*. (UNESCO World Report). P. 17. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000141843>

**Орехова Т.В.**, д.е.н., професор,  
декан економічного факультету  
Донецького національного університету імені Василя Стуса,  
Вінниця, Україна

## **РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТІВ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ**

**Oriekhova Tetyana**, Doctor of Science, Professor,  
Dean of the Faculty of Economics,  
Vasyl' Stus Donetsk National University,  
Vinnytsia, Ukraine

## **THE ROLE OF UNIVERSITIES IN THE POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE**

***Abstract.** The article defines world trends and models of creation of public values by universities, which include: diffusion of knowledge and innovations; protection of the principles of democracy, freedom and humanism; development of socially responsible partnership between the university and the local, national and international community; development of human capital of the region; formation of professional expert associations and academic networks. Practices of the leadership position of Ukrainian universities in the formation of answers to the questions faced by the society in the conditions of the war and decided during the post-war*